

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ БИОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На VI редовној седници Наставно-научног већа Биолошког факултета Универзитета у Београду, одржаној 15.05.2020. године, на основу молбе ментора др Сузана Живковић, вишег научног сарадника Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, Института од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду и др Анете Сабовљевић, ванредног професора Биолошког факултета, Универзитета у Београду одређена је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације **Јелене М. Божуновић**, истраживача сарадника на Институту за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, Институту од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду, под насловом „**Улога секоиридоидних глукозида и бета-глукозидазе у одбрамбеном одговору кичице (*Centaureum erythraea Rafn*) на стрес повређивањем**“, у саставу:

др Сузана Живковић, виши научни сарадник Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, Института од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду; др Анета Сабовљевић, ванредни професор Биолошког факултета, Универзитета у Београду; др Маријана Скорић, научни сарадник Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, Института од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду; др Данијела Мишић, научни саветник Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, Института од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду и др Милорад Вујичић, доцент Биолошког факултета, Универзитета у Београду.

Комисија је прегледала урађену докторску дисертацију кандидата и Наставно-научном већу Биолошког факултета Универзитета у Београду подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Општи подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација **Јелене М. Божуновић** (рођене Бољевић) под насловом „**Улога секоиридоидних глукозида и бета-глукозидазе у одбрамбеном одговору кичице (*Centaureum erythraea Rafn*) на стрес повређивањем**“ написана је на укупно 151 страни састоји се од следећих поглавља: **Увод** (стр. 1-24), **Циљеви рада** (стр. 25), **Материјал и методе** (стр. 26-48), **Резултати** (стр. 49-86), **Дискусија** (стр. 87-104), **Закључци** (стр. 105), **Литература** (стр. 106-128) и **Прилог** (стр. 129-132). Поред наведеног, докторска дисертација обухвата и биографију аутора (стр. 133), као и следеће целине: насловну страну на српском и енглеском језику, сажетак дисертације на српском и енглеском језику, листу ментора и чланова комисије, захвалницу, листу скраћеница, садржај, изјаву о ауторству, изјаву о истоветности штампане и електронске верзиједокторског рада и изјаву о коришћењу.

Докторска дисертација садржи укупно 40 слика (11 у поглављу Увод, 3 у поглављу Материјал и методе, 24 у поглављу Резултати и 2 у поглављу Дискусија) и 26 табела

(18 и поглављу Материјал и методе и 8 у поглављу Резултати). Поглавље Литература садржи 301 библиографску јединицу.

Анализа докторске дисертације

Ова докторска дисертација припада ужој научној области физиологије и молекуларне биологије биљака.

Предмет истраживања докторске дисертације Јелене Божуновић јесте испитивање улоге секоиридоидних глукозида у одговору *Centaurium erythraea* Rafn на стрес изазван механичким повређивањем листова, са посебним освртом на функцију бета-глукозидазе, ензима који катализује први корак катаболизма секоиридоидних глукозида, тј. њихову хидролизу.

Поглавље **УВОД** је подељено на 5 целина. У оквиру првог поглавља приказан је преглед литературних података који су представљали основу за дефинисање предмета ове докторске дисертације. Потпоглавље „Специјализовани метаболити биљака“ обухвата преглед досадашњих сазнања о биосинтези терпена и фенолних једињења, главних специјализованих метаболита биљака из фамилије Gentianaceae. Биосинтеза специјализованих метаболита из групе иридоидних монотерпеноида-секоиридоида је раније описана код врсте *Catharanthus roseus* и обухвата реакције оксидације, редукције, циклизације, гликозилације и метилације. Као продукт ових реакција настаје универзални прекурсор свих биљних секоиридоида-секологанин, од кога се код врсте *C. roseus* даље синтетишу монотерпеноидни индолни алкалоиди. Претпоставља се да врста *Centaurium erythraea* дели са *C. roseus* део биосинтетског пута до секологанина од кога се код кичице биосинтеза наставља до секоиридоидних глукозида сверозида, сверцијамарина и генциопикрина, као и њихових деривата. Овај део биосинтетског пута кичице није потпуно расветљен, као ни кораци катаболизма секоиридоидних глукозида. У другом потпоглављу истакнут је фармаколошки значај специјализованих метаболита кичице и њој сродних биљака, са посебним освртом на антиоксидативну и антимикуробну активност биљних екстраката и њихових главних компоненти. У трећем потпоглављу описана је улога специјализованих метаболита у одговору биљке на абиотички стрес. Механичка повреда биљке као врста абиотичког стреса осим што нарушава интегритет биљног ткива, отвара пут за напад патогена и губитак нутријената. Биљка на механичку повреду реагује појачаном синтезом специјализованих метаболита који су укључени у одбрамбени одговор биљака. Биосинтеза специјализованих метаболита зависи како од експресије гена који кодирају за ензиме укључене у биосинтетски пут, тако и од саме активности датих ензима. Наведени гени су под контролом транскрипционих фактора који представљају део сигналног пута јасмонске киселине. Глукозиловани специјализовани метаболити у које спадају и секоиридоидни глукозиди се након повреде могу активирати под дејством хидролитичких ензима, након чега се ослобађају реактивни и токсични агликонии. Први корак њихове разградње катализују ензими бета-глукозидазе којима је посвећено четврто потпоглавље Увода. Описана је функција ових хидролитичких ензима у

биљкама и указано је на чињеницу да ова група представља такозване „промискуитетне“ ензиме, односно ензиме који имају способност да хидролизују већи број супстрата. У литератури су ретко описани ензими бета-глукозидазе са високом специфичношћу ка специјализованим метаболитима. Код врста реда *Gentianales* *C. roseus* и *Rauvolfia serpentina*, окарактерисани су гени за ензиме бета-глукозидазе који су укључени у хидролизу монотерпеноидних индолних алкалоида. На основу литературних података познато је да секоиридоидни глукозиди подлежу дејству комерцијалних бета-глукозидаза које их ефикасно хидролизују до одговарајућих агликона. Међутим, до данас нису описане биљне бета-глукозидазе карактеристичне за ову групу једињења. Занимљиво је да поједини сојеви микроорганизама показују способност хидролизе секоиридоидних глукозида сопственим бета-глукозидазама. Ботаничке и фармаколошке карактеристике биљне врсте *C. erythraea* Rafn описане су у оквиру петог потпоглавља. Лековита својства кичице се приписују фармаколошки активним специјализованим метаболитима од којих су најзаступљенији монотерпени секоиридоиди (сверозид, сверцијамарин и генциопикрини) и фенолна једињења, укључујући ксантоне, фенолне киселине и флавоноиде.

У оквиру поглавља **ЦИЉЕВИ РАДА** дефинисани су циљеви истраживања докторске дисертације. Главни научни циљ истраживања је расветљавање одбрамбеног одговора врсте *C. erythraea* током механичких повреда листова на нивоу промена у метаболичком путу секоиридоидних глукозида, горких материја са битном улогом у заштити од хербивора и патогена. Метаболичко профилисање иридоида уз паралелну процену нивоа експресије гена биосинтетског пута секоиридоидних глукозида и гена који кодирају за транскрипционе факторе који су део сигналног пута јасмонске киселине пружа нова сазнања о механизмима регулације метаболизма секоиридоидних глукозида у условима стреса. Један од циљева истраживања ове докторске дисертације је изолација и функционална карактеризација гена за ензим бета-глукозидазу кичице који показује високу специфичност ка секоиридоидним глукозидима као супстрату, као и анализа профила експресије овог ензима током одговора биљке на стрес повређивањем како би била утврђена његова улога у овом процесу. Циљ ове докторске дисертације био је такође и оптимизација аналитичких метода за идентификацију и квантификацију секоиридоидних глукозида и њихових агликона, чиме је омогућено метаболичко профилисање ове групе једињења. Поред тога, омогућено је испитивање ефекта хидролизе екстракта кичице на садржај глукозилованих једињења у њима, као и на њихов антиоксидативни и антимикробни потенцијал.

Поглавље **МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДЕ** садржи укупно 6 потпоглавља од којих су прва три подељена у неколико одељака. У оквиру првог потпоглавља представљене су процедуре за припрему екстракта кичице као и хидролизованог облика екстракта након ензиматске реакције са бета-глукозидазом. Стандардна једињења секоиридоидних глукозида су подвргнута истој процедури хидролизе као и екстракти кичице. Фитохемијска карактеризација метанолних екстракта кичице пре и после ензиматске хидролизе изведена је коришћењем стандардизованих метода за квалитативну (*UHPLC/Orbitrap-MS/MS*) и квантитативну (*UHPLC/DAD/(+/-)HESI-MS/MS*) метаболомичку анализу. Исте методе, уз одређене модификације, коришћене

су за профилисање иридоида у узорцима листова кичице након повређивања. У оквиру овог потпоглавља описане су такође процедуре за одређивање антимикробних (микродилуциона метода) и антиоксидативних (DPPH, ABTS и FRAP тестови) својстава екстраката и стандардних једињења. Поступак *in vivo* трансформације екстраката кичице помоћу микрогљиве *Penicillium funiculosum* такође је описан у оквиру овог потпоглавља. Друго потпоглавље садржи детаљан опис одабира и поступка *in vitro* умножавања генотипа кичице који је коришћен у експериментима механичког повређивања листова и индукције биосинтезе секоиридоида метил јасмонатом. Детаљно су представљене методе за изолацију и проверу квалитета РНК, синтезу комплементарне ДНК, као и протокол за квантитативни PCR. Табеларно су приказане секвенце коришћених прајмера, као и услови за извођење PCR реакција. У оквиру трећег потпоглавља описане су процедуре за изолацију секвенце пуне дужине гена кандидата за бета-глукозидазу кичице, поступак ТА клонирања и клонирања заснованог на рестрикционим ензимима, као и трансформација одабраних сојева *Escherichia coli*. Преглед процедуре за изолацију плазида, индукцију експресије, изолацију и детекцију рекомбинантног протеина такође је описан у оквиру овог потпоглавља. У последњем одељку трећег потпоглавља представљене су процедуре за анализу хидролитичке активности рекомбинантног протеина на комерцијалном супстрату 4-нитрофенил- β -D-глукопиранозиду (*pNPG*), стандардима иридоидних и секоиридоидних глукозида, као и наекстракту кичице. Филогенетске анализе аминокиселинских секвенци функционално окарактерисаних бета-глукозидаза, као и 3D моделовање ензима, описане су у оквиру четвртог потпоглавља. Састав хранљивих подлога коришћених за гајење биљака у култури *in vitro* и састав подлога за гајење култура микроорганизама представљени су петом потпоглављу. У оквиру последњег потпоглавља дат је преглед софтверских пакета коришћених за статистичку обраду података добијених у оквиру ове докторске дисертације.

Поглавље **РЕЗУЛТАТИ** организовано је у три потпоглавља од којих је свако подељено у више одељака. У првом потпоглављу су приказани резултати квалитативних и квантитативних фитохемијских анализа екстраката кичице пре и након ензиматске хидролизе бета-глукозидазом. Детектовано је присуство укупно 78 једињења из групе фенолних киселина, флавоноида, ксантона и иридоида. Садржај појединих гликозида флавоноида и посебно секоиридоидних глукозида након ензиматске хидролизе у узорцима значајно опада, док је истовремено садржај неких од агликона ових једињења повећан. У хидролизованим екстрактима детектовани су агликони секоиридоида-генциопикрал и еритроцентаурин, као и два неидентификована агликона која су обележена као једињења М5 и М6. Повећана антиоксидативна активност екстраката кичице и секоиридоида након ензиматске хидролизе забележена је када су узорци анализирани ABTS методом. Антимикробна активност против осам фунгалних и осам бактеријских сојева се није мењала значајно након ензиматске хидролизе екстраката и стандарда секоиридоидних глукозида. *In vivo* биотрансформација екстраката кичице постигнута је у течној култури *P. funiculosum*, при чему је хидролиза секоиридоидних глукозида извршена посредством бета-глукозидаза микрогљиве. Друго потпоглавље даје упоредни приказ анализе садржаја

иридоидних једињења и експресије одабраних гена биосинтетског пута иридоида након механичког повређивања листова кичице, као и након елицитације метил јасмонатом. Механичка повреда ткива иницира акумулацију свих мерених иридоидних једињења како у повређеним, тако и у целим (интактним) листовима исте биљке, а садржај укупних иридоида достиже максималне вредности 96 сати након повреде, и то у целим листовима. Ниво експресије девет гена укључених у биосинтезу секоиридоида расте након механичке повреде и у целим и у повређеним листовима, а најизраженији пораст забележен је за ген секологанин синтазу. Повреда утиче на промену експресије три од шест анализираних гена који кодирају за транскрипционе факторе, а који су део сигналног пута јасмонске киселине, при чему је највећа промена забележена у случају експресије *CeBIS1*. Садржај иридоидних једињења такође расте и након третмана биљака метил јасмонатом, при чему је забележен и пораст нивоа експресије одабраних биосинтетских гена и *CeBIS1* гена. Насупрот овим резултатима, експресија гена за ензим бета-глукозидазу у свим мереним временским интервалима након механичке повреде опада у односу на контролне биљке. У оквиру трећег потпоглавља описани су услови под којима је постигнута хетеролога експресија ензима бета-глукозидаза кичице у организму домаћину (*E. coli*), као и идентификација ензима имунодетекцијом са *anti-His* антителима. Функција изолованих ензима потврђена је коришћењем комерцијалног супстрата 4-нитрофенил- β -D-глукопиранозида, екстраката кичице и стандардних једињења из групе иридоида, секоиридоида и фенолних једињења. Резултати су показали да оба изолована ензима (*CeBGLU1* и *CeBGLU2*) ефикасно хидролизују комерцијалне супstrate и секоиридоидне глукозиде, при чему се афинитет ка супстратима две варијанте ензима донекле разликује. Ензим *CeBGLU1* показао је већу специфичност ка секоиридоидним глукозидима од *CeBGLU2*. На основу поређења аминокиселинских секвенци окарактерисаних биљних бета-глукозидаза и хетерологих ензима *CeBGLU1* и *CeBGLU2* конструисано је филогенетско стабло на основу кога се секвенце ензима *CeBGLU1* и *CeBGLU2* јасно групишу са аминокиселинским секвенцама бета-глукозидаза врста *Rauvolfia serpentina*, *Rauvolfia verticillata* и *C. roseus*. Филогенетска анализа је показала највећи степен сличности изолованих ензима са раукафрицин- O - β -D-глукозидазом врсте *R. serpentina*. Конструисани су и 3D модели ензима *CeBGLU1* и *CeBGLU2* на основу хомологије аминокиселинских секвенци са раније окарактерисаним бета-глукозидазама, при чему је јасно издвојено активно место ензима.

У поглављу **ДИСКУСИЈА** кандидат уз коришћење литературних извора разматра резултате добијене у оквиру ове дисертације. Кандидат дискутује предности извођења експеримената у контролисаним условима културе *in vitro*, где је уз коришћење униформног генетичког материјала могуће искључити ефекат фактора спољашње средине на варирање фенотипских одлика, у које свакако спада и садржај специјализованих метаболита. У оквиру другог потпоглавља посвећена је посебна пажња тумачењу резултата фитохемијске анализе имајући у виду предности и ограничења доступних аналитичких метода за детекцију агликона секоиридоидних глукозида. Добијени резултати о биоактивности екстраката кичице пре и после ензиматске хидролизе су анализирани узевши у обзир садржај њихових главних

компоненти- секоиридоидних глукозида. Уз осврт на податке из литературе релевантне за ово истраживање протумачени су оригинални резултати који указују на улогу ензима бета-глукозидазе и секоиридоидних глукозида у одбрамбеном одговору кичице на стрес изазван механичким повређивањем. Кандидат објашњава пораст количине секоиридоида након повређивања листова кичице, пружајући доказе о повећању нивоа експресије гена биосинтетског пута секоиридоида и гена који кодирају за транскрипционе факторе укључене у сигнални пут јасмонске киселине, уз истовремено смањење нивоа експресије гена за бета-глукозидазу. Поред тога, наглашено је да је појачана акумулација секоиридоида у биљкама резултат како повишене метаболичке активности у оквиру биосинтетског пута иридоида, тако и сниженог катаболизма ове групе једињења. Посебну пажњу кандидат посвећује значају добијених резултата који битно доприносе разумевању улоге бета-глукозидаза у метаболизму секоиридоида. У оквиру ове докторске дисертације по први пут су функционално окарактерисане бета-глукозидазе са високом специфичношћу ка секоиридоидним глукозидима као супстратима. То је додатно потврдило значај ових хидролитичких ензима у одбрамбеном одговору кичице на стрес повређивањем уз претпоставку да су бета-глукозидазе саставни део одбрамбених механизма биљке од других врста абиотичког и биотичког стреса. У дискусији је посебно наглашен применљиви аспект истраживања и указано је на могућност примене добијених резултата у метаболичком инжењерингу за потребе повећане производње ових важних биоактивних једињења у хетерологим и хомологим домаћинима.

У оквиру поглавља **ЗАКЉУЧЦИ** је прецизно и јасно изнет преглед најзначајнијих закључака изведених на основу добијених резултата који су у складу са постављеним циљевима докторске дисертације. Закључци су изложени кроз десет ставки. На основу хемијске анализе екстраката и стандардних једињења секоиридоидних глукозида установљено је да ова једињења подлежу ензиматској хидролизи у реакцији са бета-глукозидазом, при чему се особађају нестабилни агликони. Гљива *P. funiculosum* посредством сопствених бета-глукозидаза ефикасно метаболише сублеталне концентрације секоиридоидних глукозида кичице. На основу приложених резултата закључено је да ензиматска хидролиза бета-глукозидазом умерено побољшава антиоксидативни потенцијал, али не утиче значајно на антимикробни потенцијал екстраката кичице и секоиридоидних глукозида. Истакнуто је да механичко повређивање листова кичице индукује акумулацију секоиридоида након 96 сати што је резултат повећане експресије већине анализираних биосинтетских гена (*CeGPPS*, *CeGES*, *CeG8O*, *Ce8HGO*, *CeIS2*, *CeIO*, *Ce7DLGT*, *Ce7DLH2* и *CeSLS*), као и снижене експресије гена за бета-глукозидазу која катализује први корак њихове разградње. Претпостављено је да ензим секологанин синтаза (*CeSLS*) има кључну улогу у регулацији метаболичког флукса кроз биосинтетски пут секоиридоида. Гени биосинтетског пута секоиридоида су током одговора листова на стрес механичким повређивањем координисано експримирани са геном за транскрипциони фактор *CeBIS1*, што указује на транскрипциону регулацију биосинтезе секоиридоида под утицајем сигналног пута јасмонске киселине. Акумулација секоиридоидних глукозида у листовима кичице може бити подстакнута како повређивањем листова кичице, тако и

елицитацијом метил јасмонатом, што се може искористити у циљу ефикасније производње ових значајних једињења. Две изоформе ензима бета-глукозидазе (*CeBGLU1* и *CeBGLU2*) са високом специфичношћу ка секоиридоидним глукозидима као супстрату изоловане су из кичице. Хетерологом експресијом у организму домаћину, изолацијом рекомбинантних протеина и ензиматским тестовима потврђена је хидролитичка активност ових ензима. На основу приложених резултата закључено је да би, уз примену метаболичког инжењеринга, стишавање гена за бета-глукозидазе или појачавање експресије транскрипционих фактора и биосинтетских гена могли бити неки од ефикасних механизма за повећану и одрживу производњу секоиридоидних глукозида из обновљивих извора.

Поглавље **ЛИТЕРАТУРА** садржи 301 библиографску јединицу из међународних и домаћих извора. Наведени извори покривају све области овог истраживања и на адекватан начин су наведени у тексту докторске дисертације.

Поглавље **ПРИЛОГ** садржи табеле и слике са додатним резултатима добијеним током истраживања у оквиру докторске дисертације.

Радови и конгресна саопштења из докторске дисертације

Б1. Радови у часописима међународног значаја

1. **Božunović, J.**, Živković, S., Gašić, U., Glamočlija, J., Ćirić, A., Matekalo, D., Šiler, B., Soković, M., Tešić, Ž., Mišić, D. (2018). *In vitro* and *in vivo* transformations of *Centaurium erythraea* secoiridoid glucosides alternate their antioxidant and antimicrobial capacity. *Industrial Crops & Products*, 111: 705-721. **M21a**
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0926669017307999>
2. Matekalo, D., Skorić, M., Nikolić, T., Novaković, L., Lukić, M., **Božunović, J.**, Aničić, N., Filipović, B., Mišić, D. (2018). Organ-specific and genotype-dependent constitutive biosynthesis of secoiridoid glucosides in *Centaurium erythraea* Rafn, and its elicitation with methyl jasmonate. *Phytochemistry*, 155: 69-82. **M21**
<https://doi.org/10.1016/j.phytochem.2018.07.015>
3. **Božunović, J.**, Skorić, M., Matekalo, D., Živković, S., Dragičević, M., Aničić, N., Filipović, B., Banjanac, T., Šiler, B., Mišić, D. (2019). Secoiridoids Metabolism Response to Wounding in Common Centaury (*Centaurium erythraea* Rafn) Leaves. *Plants*, 8(12), p.589. **M21**
<https://www.mdpi.com/2223-7747/8/12/589>

Б2. Конгресна саопштења на скуповима међународног значаја

1. **Boljević, J.**, Živković, S., Glamočlija, J., Božić, D., Aničić, N., Šiler, B., Soković, M., Mišić, D. (2015). Hydrolysis of secoiridoid glycosides from *Centaurium erythraea* Rafn. increases their antioxidative potential. *In: Uzelac, B. editor. Abstracts of the 2nd International Conference on Plant Biology (21st Symposium of the Serbian Plant Physiology Society) & COST Action FA1106 Qualityfruit Workshop, June 17-20; Petnica, Serbia. Belgrade (Serbia): Serbian Plant Physiology Society; 70. **M34***

2. **Božunović, J.**, Živković, S., Gašić, U., Glamočlija, J., Ćirić, A., Matekalo, D., Šiler, B., Soković, M., Tešić, Ž., Mišić, D. (2018). *In vitro* and *in vivo* transformation of *Centaureum erythraea* Rafn extracts and resulting bioactivities. In: Abstract Book for the Plant Biology Europe Conference in Copenhagen, p. 329. ISBN 978-87-996274-1-7 **M34**
3. **Božunović, J.**, Skorić, M., Matekalo, D., Živković, S., Aničić, N., Nestorović Živković, J., Mišić, D. (2018). Wounding alters gene expression of secoiridoid glucosides metabolic pathway in leaves of common centaury. Joint Meeting of 3rd International Conference on Plant Biology, 22nd Symposium of the Serbian Plant Physiology Society. Belgrade, Serbia. Book of abstracts p. 66. **M34**

Б3. Конгресна саопштења на скуповима домаћег значаја

1. **Božunović, J.**, Skorić, M., Matekalo, D., Aničić, N., Živković, S., Milutinović, M., Mišić, D. (2018). Biosinteza sekoiridoidnih glikozida tokom odbrambenog odgovora listova kičice (*Centaureum erythraea* Rafn) na stres povređivanjem. Drugi kongres biologa Srbije. Kladovo, Srbija. Knjiga sažetaka, 51. ISBN 978-86-81413-08-1 **M64**

Провера оригиналности докторске дисертације

Провера оригиналности докторске дисертације **Јелене М. Божуновић** „Улога секоиридоидних глукозида и бета-глукозидазе у одбрамбеном одговору кичице (*Centaureum erythraea* Rafn) на стрес повређивањем” је на основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду извршена помоћу програма IThenticate. Утврђено подударање текста износи **1%**, при чему је наведени степен сличности последица личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, као и тзв. општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника. На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, Комисија сматра да извештај указује на оригиналност дисертације.

Мишљење и предлог Комисије

На основу изложене анализе докторске дисертације кандидата **Јелене М. Божуновић** комисија сматра да ова дисертација представља оригиналан научни рад који је у сагласности са постављеним циљевима истраживања наведеним у пријави теме и да испуњава све критеријуме прописане стандардима Универзитета у Београду. Кандидаткиња је добијене резултате адекватно приказала и критички дискутовала применом анализом релевантних литературних података. Резултати ове докторске дисертације дају важан допринос разумевању метаболизма фармаколошки значајних специјализованих метаболита секоиридоидних глукозида у листовима *Centaureum erythraea* Rafn током одговора биљке на механичко повређивање. Садржај ових важних биоактивних једињења који у самој биљци играју улогу детерената за хербиворе и патогене зависи од координисане регулације биосинтезе и катаболизма секоиридоида,

при чему њихова разградња започиње реакцијом хидролизе посредством ензима бета-глукозидазе. У оквиру ове дисертације је по први пут потврђена функција биљних бета-глукозидаза које показују специфичност ка секоиридоидним глукозидима као супстрату. Добијени резултати имају вишеструки значај, како у фундаменталном, тако и у апликативном погледу. Резултати се могу искористити у циљу веће ефикасности производње ових значајних биоактивних једињења и њихових деривата.

На основу свега наведеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Биолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати овај извештај и одобри кандидату **Јелени М. Божуновић** јавну одбрану докторске дисертације под насловом **„Улога секоиридоидних глукозида и бета-глукозидазе у одбрамбеном одговору кичице (*Centaureum erythraea* Rafn) на стрес повређивањем“**.

У Београду, 18.05.2020.

КОМИСИЈА

др Сузана Живковић, виши научни сарадник
Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“
Институт од националног значаја за Републику Србију
Универзитет у Београду

др Анета Сабовљевић, ванредни професор
Биолошки факултет
Универзитет у Београду

др Маријана Скорић, научни сарадник
Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“
Институт од националног значаја за Републику Србију
Универзитет у Београду

др Данијела Мишић, научни саветник
Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“
Институт од националног значаја за Републику Србију
Универзитет у Београду

др Милорад Вујичић, доцент
Биолошки факултет
Универзитет у Београду